

Mustafa Akif Bey (Tütenk) (1875-1952)

Eğitimci, yazar ve siyaset adamı kişiliğiyle tanınan Mustafa Akif Bey, 1875'te Diyarbakır'da doğdu. Babası Hafız Ahmet Cemil, annesi Hava Hanım'dır. İlk ve ortaöğrenimini özel okul ve rüştiyede tamamladıktan sonra Dar'ül-muallimîn'den (erkek öğretmen okulu) diploma aldı. Bunun yanı sıra Diyarbakır'da medrese eğitimi gördü.

1894-1910 yılları arasında Hâdîm-i Terâkkî Mektebi Müdürlüğünde bulundu. Meşrutiyetin ilanından evvel *Vilâyet* gazetesini Meşrutiyetin sonrası da yayına başlayan *Dicle* ve *Peymân* gazetelerini Ziya Gökalp'le birlikte yönetti. 1914'te Diyarbakır Evkaf (Vakıf) Müdürlüğü Başkâtibi oldu. Bir dönem Van Evkaf Müdürlüğüne vekâlet etti.

1920 Genel Seçimlerinde 94 oy alarak Diyarbakır'dan milletvekili seçildi. 23 Nisan 1920' de Büyük Millet Meclisinin açılışına katıldı. Mecliste dilekçe, şer'îye ve evkâf komisyonlarında görev aldı. II. Toplantı yılından itibaren dilekçe komisyonunun kâtipliğini yaptı. Mecliste bulunduğu süre zarfında I. grupta yer aldı. Aktif bir siyasi faaliyeti bulunmayan Mustafa Akif Bey, 26 Ocak 1921 tarihli Meclis oturumunda sunulan "*Jandarma Bütçesinde Münakale İcrasına Dair Kanunu*" oylamasında evet oyu kullanırken, aynı gün oylamaya sunulan Emniyeti Umumiye Bütçesinde Münakale İcrasına Dair Kanunu'na hayır oyu verdi.

Dönemin Yazı İşleri Müdürü olan Necmettin Sahir (Sılan) I. TBMM'de milletvekillerinin cevaplaması için bir anket çalışması yaptı. Düzenlenen ankette vekillere *kazanılacak olan millî istiklâl mücadelemizin feyizdar ve semeredar olması neye mütevakıftır* sorusunu yöneltti. Mustafa Akif Bey, 29 Haziran 1922 tarihinde katıldığı ankete *Ulusal savaşımızdan verimli sonuç alınmasının düzenin sağlanmasına, eğitimin yaygınlaştırılmasına ve özellikle hükümetin doğrudan doğruya halkla ilişkisi yoluyla adaletin dağıtılmasına ve Türk dilinin yayılmasına bağlı olduğu kanısındayım* şeklinde cevap verdi.

Mustafa Akif Bey, milletvekilliği sona erince Diyarbakır'a döndü. Bir süre eski görevinde çalıştıktan sonra Maraş Evkaf Müdürlüğüne atandı. 1 Mayıs 1932'de Urfa Evkaf Müdürlüğünden emekliye ayrıldı. Daha sonra özel okullarda öğretmenliğe devam etti. Zengin bir kütüphaneye sahip olan Mustafa Akif Bey, *Mahsûl-i Leyâlî-i Hayatım veya Görüş ve Seziş* adını verdiği kendi el yazısıyla yazılmış dört defter bıraktı. Diyarbakır'ın altmış yıllık (1892-1952) tarihi ihtiva eden eser önemli bir kaynaktır. Diyarbakır'ın tarihçesi, abideleri, folkloru, kitabeleri ve konaklarının yanı sıra Diyarbakır şairlerinden şiirlerinde yer almaktadır. Eserin büyük bölümü *Kara Amid* dergisinde yayınlandı. Ömrünü okumaya adanmış Mustafa Akif Bey, 18 Ekim 1952'de Diyarbakır'da vefat etti.

Mustafa Akif Bey (Tütenk)'in Seçim Mazbatası

Yalçın DOĞAN

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri ve Resmî Belgeler

TBMM Albümü (1920-1950) I, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Haziran, 2010.

TBMM Arşivi, Mustafa Akif Tütenk'in Tercüme-i Hal Kâğıdı.

TBMM Arşivi, Mustafa Akif Tütenk'in Nüfus Kayıt Örneği, S 122.

TBMM Arşivi, Kadri Üçok'un I. Devre Seçim Mazbatası.

TBMM Kültür Sanat Kurulu, İlk Meclis Anketi-Birinci Dönem TBMM Milletvekillerinin Gelecekte Bekledikleri, TBMM Kültür Sanat Kurulu Yayınları, Ankara, 2004.

TBMM Zabıt Ceridesi, D I / C 7, s.400.

TBMM Zabıt Ceridesi, D I / C 7, s.401.

Telif Eserler

BEYSANOĞLU, Şevket, **Bütün Cepheleriyle Diyarbakır**, Şehir Matbaası, İstanbul 1963.

BEYSANOĞLU, Şevket, **Anıtları ve Kitabeleriyle Diyarbakır Tarihi-Akkoyunlulardan Cumhuriyete Kadar**, C II, Diyarbakır 1996.

BEYSANOĞLU, Şevket, **Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları**, II, San Matbaası, Ankara 1997.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi Millî Mücadele ve TBMM I. Dönem**, III, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

DEMİREL, Ahmet, **Birinci Meclis'te Muhalefet İkinci Grup**, İletişim Yayınları, İstanbul 1995.

DEMİREL, Ahmet, **İlk Meclis'in Vekilleri Millî Mücadele Döneminde Seçimler**, İletişim Yayınları, İstanbul 2010.

KANSU, Mazhar Müfit, **Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber**, II, TTK Yayınları, Ankara 2009.

ÖZÜÇETİN Yaşar, "Türkiye Büyük Millet Meclisi Birinci Döneminde Maarifçiler", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, XIV \ 42, Ankara, Kasım 1998.

TÜTENK, Mustafa Akif, "*Diyarbakır'ın Son 60 Yıllık Vak'aları (1892-1952)*", **Kara Amid Dergisi**, II-III \ 2-4, (1956-1958), İstanbul 1960.

21/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/mustafa-akif-bey-tutenk-1875-1952/?pdf=6850> adresinden erişilmiştir